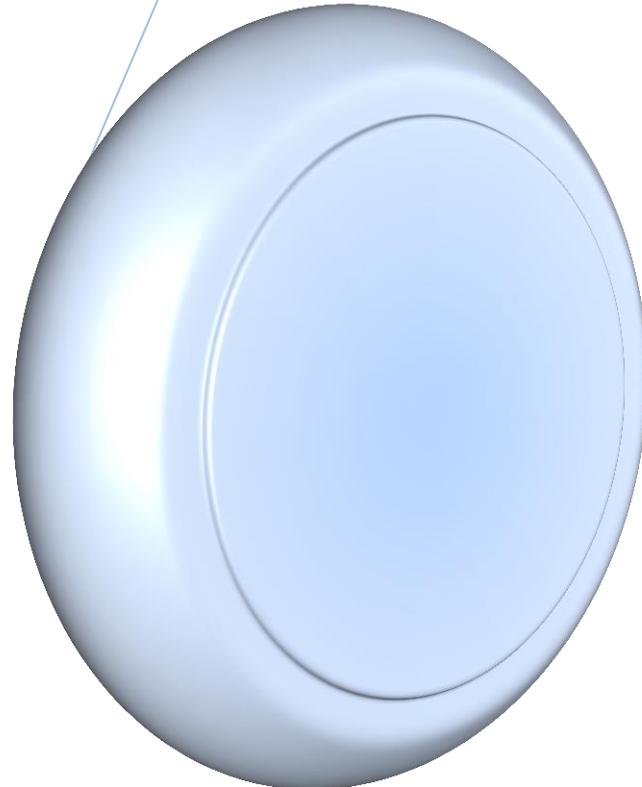


MUĞLA ALTERNATİF TURİZM SEKTÖRÜ YATIRIM OLANAKLARI

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı

MEHMET YASİN KARTAL
19.02.2020



İçindekiler

1. ALTERNATİF TURİZM TANIMI VE UNSURLARI	2
2. DÜNYADAKİ ALTERNATİF TURİZM MEVCUT DURUMU VE GELİŞME TRENDİ.....	3
3. MUĞLA'DA ALTERNATİF TURİZM YATIRIM OLANAKLARI	6
3.1. GERİATRİ VE WELLNESS TURİZMİ YATIRIM OLANAKLARI.....	8
3.1.1. Karahayıt(Milas)	10
3.1.2. Kızılkışlacık-Asın(Milas).....	10
3.1.3. Bozhöyük(Yatağan).....	12
3.1.4. Ilica ve Kargı(Datça)	13
3.1.5. Sultaniye-Delibey-Kelgirme(Köyceğiz).....	13
3.1.6. Girmeler(Seydikemer)	14
3.1.7. Dalaman ve Ortaca	15
3.2. EKOTURİZM YATIRIM OLANAKLARI	16
3.2.1. Faralya Eko Turizm Alanı(Fethiye)	19
3.2.2. Eren Dağı Kayak Merkezi Turizm Alanı(Seydikemer).....	20
3.2.3. Seki Turizm Alanı(Seydikemer)	21
3.2.4. Genel Eko Turizm Yatırımları	22
3.3. EKO TURİZM YATIRIMLARI İÇİN İZLENECEK ADIMLAR.....	24
3.4. ALTERNATİF TURİZM YATIRIMLARINA YÖNELİK DESTEK VE TEŞVİKLER	26
3.4.1. Tarım ve Orman Bakanlığının Destekleri	26
3.4.2. Güney Ege Kalkınma Ajansının Destekleri	27
3.4.3. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Yatırım Teşvik Uygulamaları	27
EK BELGELER.....	29
KAYNAKLAR	31

1. ALTERNATİF TURİZM TANIMI VE UNSURLARI

Alternatif turizm (sürdürülebilir turizm), çevrenin bozulmadan veya değişmeden korunduğu, kültürel bütünlüğün, ekolojik yaşamın, biyolojik çeşitliliğin korunduğu bir turizm hizmetidir. Yerel halkın ve turistlerin ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçları karşılayabilmesini ve kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Alternatif turizmin ilkeleri Birleşmiş Milletler Çevre Programı(UNEP) ve Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü(UNWTO) tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

Ekonomik Süreklilik: Turizm destinasyonlarının ve işletmelerinin uzun vadede fayda sağlamaya ve büyümeye devam etmesi için sürekliliklerini ve rekabetçiliklerini sağlamak

Yerel Refah: Ziyaretçilerin yerel harcama oranını artırmak da dahil olmak üzere turizmin ev sahibi destinasyona katkısını azamiye çıkarmak

İstihdam Kalitesi: Irk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılığa mahal vermeden, ücret ve hizmet kalitesinin artırılması da dahil olmak üzere turizm tarafından yaratılan yerel istihdamın sayısını ve kalitesini artırmak

Sosyal Eşitlik: Yoksullara sunulan fırsatların, gelirin ve hizmetlerin iyileştirilmesi de dahil olmak üzere turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal yararın genele adil bir şekilde dağılımını gözetmek

Ziyaretçi Memnuniyeti: Irk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılık yapmadan bütün ziyaretçilere güvenli ve tatmin edici bir deneyim sunmak

Yerel Kontrol: Turizmin diğer paydaşları ile görüş alışverişi içerisinde planlama, yönetim ve bölgede turizmin gelişimi konusunda yerel yönetimleri süreçlere dahil etmek ve yetkilerini artırmak

Toplumsal Refah: Sosyal bozulma ve istismara yol açmadan sosyal yapı ve kaynaklara, olanaklara ve yaşam destek sistemlere erişim de dahil olmak üzere yerel halkın yaşam kalitesini korumak ve iyileştirmek

2. DÜNYADAKİ ALTERNATİF TURİZM MEVCUT DURUMU VE GELİŞME TRENDİ

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre Alternatif Turizm (sürdürülebilir turizm), çevresel ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğini güvenceye alan, ziyaret edilen alanda yaşayan yerel halkın sosyo-kültürel yapısına sahip çıkan ve yerel halkın ekonomik kalkınmasına destek olan bir turizm yaklaşımıdır. Ekolojik turizm ortalama olarak yıllık %10 civarında büyüyen bir turizm pazarıdır. Ekolojik turizm arzının yaklaşık yarısının(%51) Avrupa tarafından sağlanacağı ve 2023 yılında 338 milyar dolarlık bir Pazar büyüklüğüne ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ekoturizm günümüzde turizm endüstrisinin en hızlı büyüyen segmentlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün(WTO) uzun dönemli tahminlerine göre ekoturizm, turist sayısı ve toplam turist sayısındaki oranı ile yüksek hızla büyümeye devam edecektir. WTO, ekoturizm kapsamında yapılan seyahat harcamalarının turizm sektörünün geneline göre 5 kat daha hızlı arttığını tespit etmiştir. Ekoturizme olan talebi artıran en önemli unsurlardan birisi ise çevre bilincinin dünya genelinde artmasıdır. McKinsey firması tarafından 60 ülkede yapılan tüketici araştırmasına göre tüketicilerin %66'sı doğa dostu ürünlere daha fazla ücret verebileceği yanıtı vermiştir. Özellikle Milenyum kuşağının doğa dostu ürünlere olan talebi %73 ile ortalamanın üzerindedir. Adventure Travel Trade Association tarafından yapılan bir anket çalışmasına göre, yurtdışını seyahat eden 2000 Amerikalının %91'i etik geziler yapmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların %63'ü, etik gezinin yerel kültür hakkında bilgi edinilmesini, % 56'sı yerel işletmelerden hediyeelik eşya satın alınmasını , %54'ü kültürel anıtlara saygı gösterilmesini, %44'ü yerel işletmelerin desteklenmesi içerdiğini söylemiştir.

İskandinav ülkeleri, Almanya ve İngiltere gibi yaşlı nüfusun arttığı birçok gelişmiş ülkenin kendi vatandaşlarının seyahat etmelerini teşvik etmesi ve seyahat etmeyi günlük yaşamlarının olağan bir aktivitesi haline getirmeye çalışması geriatri turizmine olan ilgiyi arttırmıştır. Geriatri ve erişilebilir turizm konusunda İspanya önemli destinasyonlardan birisidir. Örneğin; aktif yaşlanma, sağlıklı yaşam ile kırsal kalkınma ağlarının birleştirilmesi için Extremadura(Güney Batı İspanya) ve Alentejo'da(Portekiz) proje kapsamında öneriler geliştirilmiştir. Projenin amacı, turizm sektöründe ve turizmden dolayı olarak etkilenen sektörlerde 55 yaş ve üzeri turistlerin beklentilerini karşılamaya yönelik hizmet ve ürünlerin oluşturulmasıdır. Proje yeri seçiminde zengin biyolojik çeşitliliğe ve doğal güzelliklere sahip, geleneksel deniz kum güneş turizm destinasyonlarından ve sanayi kirliliğinden uzak alanlar belirlenmiştir. Projenin çıkış noktası ise yaşlı turistlerin aktif ve sağlıklı yaşlanması için temiz ve doğal yaşamın en iyi terapi olmasıdır. Geriatri turizmin destinasyon bazlı geliştirilebilmesi için; aktif yaşlı turistlerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayan; otel, restoran, kırsal çiftlikler, spa, doğa koruma organizasyonları ile sağlıklı yaşam ve turizm profesyonellerinden oluşan bir turizm paketinin oluşturulması gerekmektedir.

Wellness turizmi; 2.6 trilyon dolarlık turizm sektörü ve 4.2 trilyon dolarlık sağlık sektörünü birleştiren büyük ve gelişen bir turizm türüdür. Küresel Wellness Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmaya göre 2013- 2017 yılları arasında küresel wellness sektörü, turizm sektörünün geneline göre iki kat daha fazla büyümüş olup 639 milyar dolarlık bir market büyüklüğüne ulaşmıştır. Wellness turizmi genel olarak tüketiciler ve acenteler tarafından medikal turizmi kapsamında değerlendirilebilmektedir. Sağlık turizmi kapsamına dahil edilen wellness ve medikal turizmin hedef kitlesi ve turizm destinasyonları birbirlerinden farklıdır. Wellness turizminin ana motivasyon kaynakları; sağlıklı yaşam, stresin azaltılması, hastalıkların önlenmesi ve kişisel refahın artırılmasıdır. Wellness turizminin müşterileri antik/spiritüel geleneklerden günümüze gelen yerel tedavi yöntemleri, doğal bitki örtüsü, çamur banyoları, termal su kaynakları, yerel mimari, mahalle kültürü, yöresel yemekler gibi turizm destinasyonuna özgü deneyimleri talep etmektedir. Wellness turizmi ziyaretçileri; seyahatlerini ve destinasyonlarını sadece wellness için planlayanlar ile seyahatleri sırasında wellness hizmeti almak isteyen müşteriler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Seyahatleri sırasında wellness hizmeti almak isteyen müşterilere yönelik çalışan turizm işletmelerinin wellness turizm ekonomisindeki payı; spa, masaj ve termal kaynak olarak daraltılan wellness işletmelerinin payından çok daha fazladır. Özellikle ikinci grupta yer alan wellness müşterileri, seyahatleri sırasında sağlıklı yaşamlarına devam ederek; sağlıklı yemekler, egzersiz, doğal yaşam deneyimleri, müze, sanat merkezleri, yerel kültür ve insanlar ile iletişim gibi özelliklere sahip destinasyonları talep etmektedir. Wellness turizmi, wellness için seyahat eden turistlerin gelir düzeyinin yüksek olması, yerelde mevcut turistik değerleri talep etmeleri gibi avantajlarından dolayı kitle turizminin aksine çevre ve doğal yaşama negatif etkisi az olan bir turizm çeşididir.

Gelişmiş ülkelerdeki sağlık hizmetlerinin maliyetinin yüksek olması, görece yaşlı nüfusun fazlalığı sosyal güvenlik sistemlerinin daha ucuz hizmet arayışlarına yöneltmektedir. Bu doğrultuda, sosyal güvenlik kurumları ve özel sağlık sigorta şirketleri; kaliteli tıbbi hizmet sunan ve coğrafi olarak yakında yer alan ülkelerle paket anlaşmalar yaparak sağlık hizmetlerini daha düşük maliyetli ülkelere sağlamayı tercih etmektedir. Tüm Dünya’da hastalıkları doğal yöntemlerle iyileştirmek gittikçe tercih edilen bir yöntemdir. Dünya nüfusunun hızla yaşlanması, sağlıklı yaşlı nüfusa sunulan hizmetlerin çeşitliliği ile maliyetlerinin artıyor olması insanların sağlıklı yaşlanmaları için orta yaştan itibaren termal sağlık turizmi kapsamındaki hizmetlerden yararlanmaları ve sağlıklarını korumaları için bu programlara katılmaları teşvik edilecektir. Bunlara ilaveten insanların değişik yerlerde tedavi olma istekleri ile insanların tatil yaparken, dinlenirken tedavi olmayı tercih etmeleri bu kapsamdaki sağlık turizminin gelişmesini teşvik etmektedir.

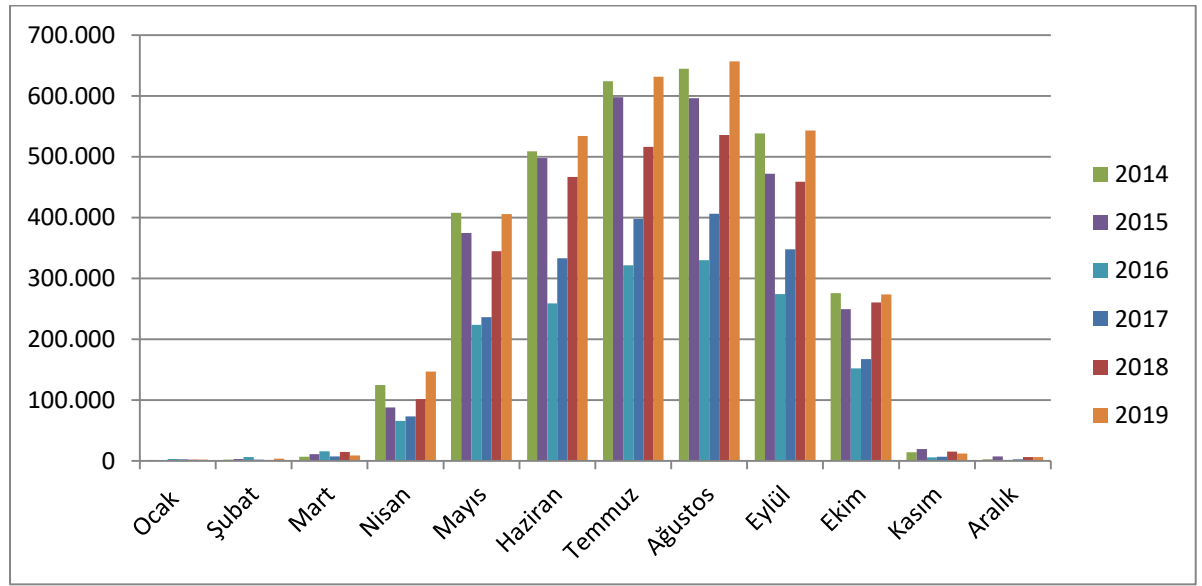
Termal turizm; doğal yollardan hastalıkları iyileştirmek ve sağlık hizmetleri vermek için en yaygın kullanılan turizm çeşididir. Almanya’da 300 civarında termal merkez bulunmaktadır ve yılda yaklaşık

7-8 milyon civarında yerli yabancı ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Toplamda 750 bin yatak kapasitesine sahiptir. Almanya M n h'teki Bad F ssing Termal Tesisleri 70 kilometrekarelik bir alana yayılan 23 bin Yatak kapasitesine sahip otelleri, be  büyük k r merkezi, k r parkları, binicilik parkları, sanatoryum hastanesi, klinik otelleri, konser salonları, ibadet yerleri ile bir  ehir görünüme sahiptir. Termal Sağlık turizmini geliştirmek için Bad F ssing benzeri "Termal Sağlık Turizmi Kentleri Projesi" termal turizm alanında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür yatırımlar için açılacak alanların otelleri, k r merkezleri, k r parkları, sanatoryum hastanesi, binicilik parkları, golf alanları, klinik otelleri, kongre salonları, konser salonları, ibadet yerleri gibi tesisleri içeren bir kompleks oluşturması gerekmektedir.

3. MUĞLA'DA ALTERNATİF TURİZM YATIRIM OLANAKLARI

Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı bakımından öne çıkan iller sırasıyla İstanbul, Antalya ve Muğla'dır. 2019 yılında hava ve deniz hudut kapılarından giriş yapan yabancı turist sayısı 3 milyon 222 bin kişidir. Muğla'nın aylık yabancı turist giriş istatistiklerine göre turistlerin en yoğun olarak ilimizi ziyaret ettikleri dönem Mayıs-Ekim aylarını kapsamaktadır. 2019 yılında kış döneminde ilimizi ziyaret eden turistlerin toplam yabancı turist sayısı içerisindeki payı sadece %6 olmuştur.

Şekil 1. Muğla'ya Giriş Yapan Yabancı Turist Sayısı Aylık(2014-2018)



Kaynak: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2019)

2019 yılı verilerine göre Muğla'da Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli 497 adet konaklama tesisinin 60.360 oda ve 130.611 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Konaklama tesislerinin durumu incelendiğinde Marmaris ve Bodrum'un öne çıktığı görülmektedir. Turizm yatırım belgeli tesis istatistiklerine bakıldığında Bodrum'da yoğun bir şekilde konaklama tesis yatırımı planlandığı görülmektedir.

Tablo 1 Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri

İLÇE ADI	TURİZM YATIRIM BELGELİ			TURİZM İŞLETME BELGELİ			TOPLAM		
	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı
BODRUM	53	6.795	16.313	161	21.398	47.006	214	28.193	63.319
MARMARİS	21	2.034	4.182	114	15.232	31.667	135	17.266	35.849
FETHİYE	9	795	1.710	67	6.840	14.781	76	7.635	16.491
ORTACA	4	257	536	15	2.523	5.145	19	2.780	5.681
MİLAS	6	593	1.209	9	1.194	2.462	15	1.787	3.671
DATÇA	9	784	1.632	9	472	991	18	1.256	2.623

KÖYCEĞİZ				3	468	986	3	468	986
MENTEŞE				7	420	832	7	420	832
ULA	1	49	98	6	242	524	7	291	622
DALAMAN				2	244	497	2	244	497
YATAĞAN	1	20	40				1	20	40
TOPLAM	104	11.327	25.720	393	49.033	104.891	497	60.360	130.611

Kaynak: Muğla Kültür ve Turizm Müdürlüğü(2019)

Muğla’da turizm hizmetleri Mayıs-Ekim aylarında mevsimsel olarak ve kıyı bölgelerinde oldukça yoğun şekilde yapılmaktadır. Ancak bu yoğunluğun getirdiği tesis ihtiyacı özellikle çevreyi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Muğla’nın yüzölçümünün %67’sinin orman ve %22’sinin özel çevre koruma bölgesi olmasından dolayı yeni tesis yatırımları özellikle kıyı bölgelerinde, yatırımcıların talebinin çok altında yapılabilmektedir. Bundan dolayı Muğla’nın Mayıs-Ekim aylarında yoğunlaşan turizm sezonun uzatılması ve kıyı bölgelerinden uzak kırsal bölgelere turizm yatırımlarının çekilmesi gerekmektedir. Ekoturizm, Geriatri ve Wellness turizm türleri, Muğla’nın turizm sezonun 4 mevsime uzatılabilmesi, kırsal bölgelerde yeni turizm destinasyonları oluşturulabilmesi için en uygun alternatif turizm türleri arasında yer almaktadır. Muğla’nın; ekoturizm, geriatri ve wellness turizm potansiyeline sahip olmasının en önemli nedenleri:

1484 km kıyı uzunluğu ve dantel gibi koylarıyla dünya denizcilerinin buluşma noktasıdır.

Bodrum, Marmaris ve Fethiye’de hizmet kalitesi yüksek kamu ve özel hastaneler faaliyet göstermektedir.

Hizmet kalitesi yüksek konaklama tesisleri, il geneline yayılan termal kaynakları, temiz doğası, UNESCO Dünya Miras listesine dahil edilen Letoon ve Xanthos gibi 4.336 adet tescilli taşınmaz kültür varlığına sahiptir.

Bodrum Kalesi, Kaunos, Knidos, Stratonikeia, Letoon, Sedir Adası, Euromos, Beçin Kalesi, Kayaköy, Herakleia-Latmos gibi 195 antik kent ve 21 ören yeri ile antik dünyanın en görkemli izlerini taşıyan açık hava müzesidir.

Dalyan Deltası, Köyceğiz Gölü, Kelebekler Vadisi, Uyku Vadisi, Saklıkent Kanyonu, Gökçeler Mağarası, Karabağlar Yaylası gibi birçok doğal güzelliklere sahiptir.

Köyceğiz, Dalaman, Seydikemer, Marmaris, Yatağan, Milas ve Bodrum ilçelerinde mineral değerleri yüksek jeotermal kaynaklara sahiptir.

Karia Yolu, Likya Yolu, Ecotrail Yolu, Babadağ Yamaç Paraşüt Pisti, Dalaman Rafting Alanı, Gökova Kitesüf Alanı gibi birçok sportif aktiviteye uygun turizm destinasyonlarına sahiptir.

Muğla Yörük Türkmen Şenliği, The Bodrum Cup Yelken Yarışı, Menteşe Beşpınar Yağlı Güreş Festivali, Dünya Ralli Şampiyonası gibi birçok etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır.

Yılın en az 300 günü güneşli geçen ılıman iklimi, bol oksijeni ve düşük nem oranıyla sağlıklı bir yaşam merkezidir.

Verimli ve temiz topraklarında yetişen doğal ürünler kullanılarak hazırlanan sağlıklı ve lezzetli yöresel lezzetlere sahiptir.

Milas-Bodrum ve Dalaman uluslararası havalimanları ile doğrudan yurtdışı uçuşlar gerçekleştirilmektedir.

3.1. GERİATRİ VE WELLNESS TURİZMİ YATIRIM OLANAKLARI

Doğal, termal, kültürel, tarihi zenginliklere sahip olan Muğla'nın, geriatri ve wellness turizm yatırımları için yüksek potansiyele vardır. Kamu ve özel sektör tarafından Muğla'da geriatri turizminin geliştirilmesine yönelik altyapı, tesis dönüşümü, destinasyon yönetimi, tanıtım ve pazarlama konusunda bütünleşik bir çalışma yapılmamasına rağmen Fethiye ve Dalyan yoğunluklu olmak üzere yerleşik yaklaşık 15 bin yabancı turist ikamet etmektedir. Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından destinasyon bazlı bütünleşik bir şekilde altyapı, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yürütülmesi halinde Muğla'nın uluslararası çapta geriatri ve wellness turizm destinasyonu olabilmesi mümkündür.

Muğla il genelinde hedef ülkelerin beklentilerine uygun şekilde tasarlanmış geriatri ve wellness turizm tesis yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle Muğla'yı en fazla ziyaret eden İngiliz, Rus ve Alman turistlerin beklentilerine yönelik turizm yatırımları yapılmalıdır. Örneğin Rus turistler lüks ve nitelikli tesisleri tercih ederken, İngiliz turistler ise doğaya yakın ve müstakil turizm tesislerini tercih etmektedir. Ayrıca, emeklilik sonrası aktif çalışma hayatından kopan turistlerin boş zamanlarını daha iyi değerlendirebilecekleri, sosyal hayata daha fazla bağlanabilecekleri hobi, spor, eğitim gibi aktiviteler ile turistik faaliyetler zenginleştirilmelidir. Muğla'nın geneli söz konusu hobi ve spor faaliyetlerinin 12 ay boyunca yapılabileceği birçok turistik değere sahiptir. Muğla'nın geriatri ve wellness turizmi yatırımları ise termal kaynakların değerlendirilmesi ile daha fazla turistik cazibeye sahip olacaktır. Tarihi binlerce yıl öncesine Kaunoslular dönemine kadar uzanan Köyceğiz Gölü kıyısında yer alan Sultaniye Kaplıcası, Dalaman ve Marmaris'te özel firmaların işlettiği termal oteller, gününbirlik ziyaretçilerin kullanımında olan Bodrum Karaada jeotermal kaynağı örneklerden sadece birkaçıdır.

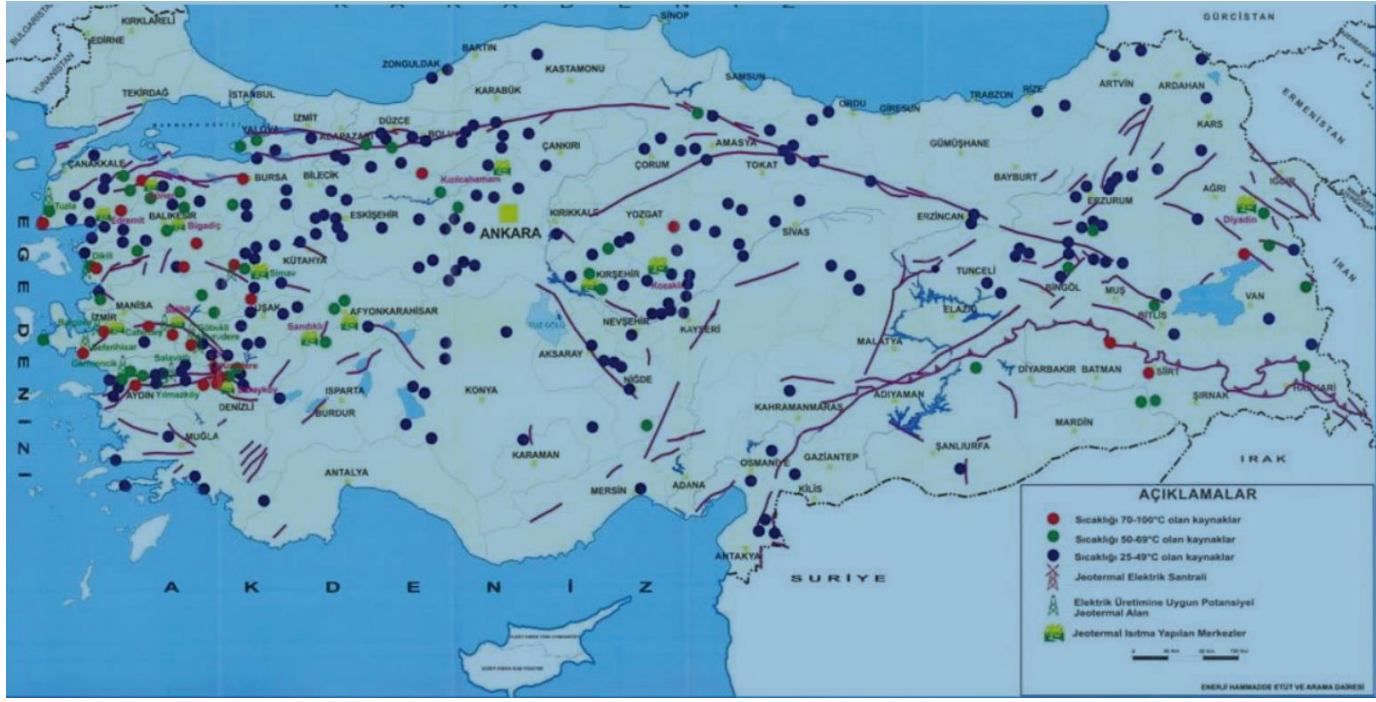


Figure 1. Türkiye'nin Jeotermal Kaynak Haritası

Termal turizm; 20 dereceden daha sıcak ve içerisinde çeşitli mineralleri barındıran jeotermal suların temizlik, dinlenme, ve zindeleşme amaçlarıyla kullanımı için konumlandırılmış tesislere doğru olan hareketliliği olarak tanımlanmaktadır. Termal suyun tedavi amacıyla kullanılabilmesi için o suyun yer altından çıkan doğal termal su olması, sıcaklığının 20 derece üzerinde olması ve litresinde en az 1 gram çözünmüş mineral bulunması gerekmektedir. Termal su kaynakları etrafında yatırımı yapılan tesisler, tamamen turistik amaçlı konaklama tesisleri olabileceği gibi çalışan kadrosu ve bina yapılması ile sağlık turizmine odaklanarak faaliyet gösterebilmektedir.

Güney Ege Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında 53 adet su kaynağından alınan ölçüm ve analiz değerlerine göre “Muğla'nın Jeotermal Kaynakları Ve Doğal Mineralli Sularının Envanteri” çalışması rapor haline getirilmiştir. Örneklemeye çalışmaları Muğla il sınırları içerisindeki 19 sahada, 29 jeotermal kaynak, 14 mineralli su kaynağı ve 10 adet sondaj kuyusundan olmak üzere toplam 53 noktadan yapılmıştır. Jeotermal kaynak niteliği taşıyabilmesi için gerekli olan asgari 20 derece sıcaklık değerine sahip kaynaklar Ek-1'de gösterilmektedir. Jeotermal suların analiz değerlerinden görüldüğü üzere içerdikleri çözünmüş madde miktarları(Na ve Cl ağırlıklı olmak üzere) deniz suyunun etkilerinin görüldüğü noktalarda en yüksek değerlere ulaşmaktadır. Türkiye Kaplıcaları Arama Portalı verilerine göre Dalaman ilçesinde faaliyette olan Therememaris oteli, Türkiye'de kayıtlı termal tesisler arasında en yüksek mineral değere(17.845 mg/lit) sahip termal tesistir. Termal tesise sahip olmayan Çürükardı(Ortaca), Ilıca(Datça), Karaada(Bodrum), Gümüşlük(Bodrum), Kapukargın(Dalaman), Kırıkişlacak(Bodrum), Sultaniye(Köyceğiz), Delibey(Köyceğiz), ve Kelgirme(

Köyceğiz) kaynakları litrede 10 bin miligramın üstünde mineral kaynağa sahip olan hipertonic jeotermal kaynaklardır. İnceleme yapılan jeotermal sularda ölçüm ve analizi yapılan mineral ve parametre değer aralıkları şöyledir: T= 18.3-39.2 °C, pH=5.04-7.54, EC= 688- 58200 µS/cm, Na=32-11.383 mg , K= 3-639 mg, Ca= 73-4204 mg, Mg=28-1772 mg, Cl= 30- 24.087 mg, B= 0-5,6 mg. Muğla il genelindeki jeotermal sulardan Milas-Karahayıt, Yatağan- Bozhöyük ve Bodrum- Gümüşlük-Dereköy suları diğer jeotermal kaynak sularından daha fazla rezervuar sıcaklığına sahiptir. Ancak söz konusu jeotermal kaynakların bazılarının ÖÇK ve Doğal Sit Koruma bölgeleri içerisinde kalmasından dolayı otel ve tesis yatırımları yapılamamaktadır. “Alternatif Turizm Yatırım Olanakları” çalışması kapsamında yatırım yapılabilecek sahalar ve korunan alanlar içerisinde izin verilen tesisleşme türleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1.1. Karahayıt(Milas)

Milas ilçesi Bafa gölü yakınlarındaki Karahayıt mahallesi, Milas-Söke karayoluna 6 km ve Milas-Bodrum Havalimanına 100 km uzaklıktadır. Karahayıt mahallesi; Karia Yolu, Bafa gölü havzası, Herakleia antik kenti Latmos/Beşparmak Dağları ve bu dağın yamaçlarında yer aldığı Yediler Manastırı gibi tarihi ve doğal turistik destinasyonlarına yakındır. En önemli pazarlanabilir turistik değeri ise Latmos dağında geçmişi MÖ 5000-6000’li yıllara tarihlenen kaya resimlerinin bulunmasıdır. 260 metre rakımlı köyün ana geçim kaynağı zeytincilik, arıcılık ve hayvancılıktır. Muğla İl Özel İdaresi tarafından 2006 yılında Yeniokul ve Karahayıt mahallelerinin su ihtiyacını karşılamak için açılan kuyuda 33 derece sıcaklığa ve 20-30 l/s debiye sahip jeotermal kaynak tespit edilmiştir. İki köyün arasında dağlık arazide açılan kuyu halen daha alt kotta yer alan Karahayıt mahallesi tarafından kullanılmaktadır. Sondaj kuyusunun 100 metre kuzeybatısında 1950’li yıllara kadar aktif olan bir sıcak su kaynağı bilinmektedir. 1950’li yıllarda meydana gelen bir depremden sonra kaynak kurumuştur. Karahayıt jeotermal kaynağın ruhsatı Muğla Büyükşehir Belediyesine ait olup kimyasal analiz sonuçlarına 1.450 mg/l toplam mineralizasyona sahip kalsiyum- sülfat ve silisyum tipinde termomineralli su olduğu görülmektedir. Karahayıt mahallesinin söz konusu doğal ve tarihi turistik destinasyonlarının ve jeotermal kaynaklarının değerlendirilmesini amaçlayan köy pansiyonculuğu özelinde wellness turizmi yatırımları için uygundur.

3.1.2. Kıyıkışlacık-Asın(Milas)

Güllük körfezi kıyısında yer alan Kıyıkışlacık mahallesi; Milas ilçe merkezinden 28 km ve Milas-Bodrum Havalimanından 25 km uzaklıktadır. Genellikle yerli turistlerin yaz döneminde müstakil konutlarında tatillerini geçirdikleri bir turizm destinasyonudur.

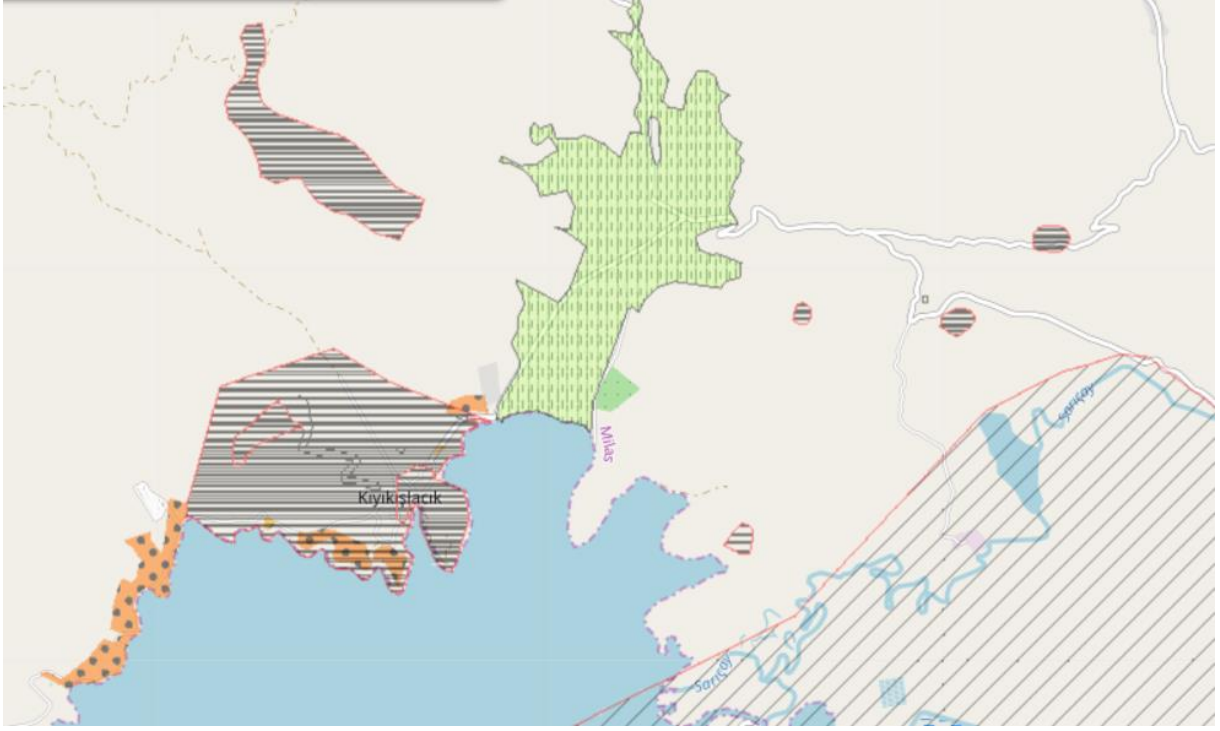


Figure 2. Kiyıkışlacık Eko Turizm Alanı

Kiyıkışlacık Ekoturizm Alanının büyüklüğü yaklaşık olarak 4.200 dönüm olmakla birlikte ekolojik turizm alanı olarak ilan edilen bölgenin büyük çoğunluğunda zeytin ağaçları bulunmaktadır. Kiyıkışlacık mahallesi yakınlarında 3 adet jeotermal kaynak tespit edilmiştir. Bu kaynaklardan, köyün yaklaşık 1 km kuzeydoğusunda yer alan ikisi eskiden beri içme(Asın İçmesi) olarak kullanılmakta ve bölge halkı tarafından kullanıldığında müshil etkisi yaptığına inanılmaktadır. Kaynakların çıkış sıcaklığı 21 derece ve toplam çözünmüş madde miktarları 8200 mg/l- 19000 mg/l olarak ölçülmüştür. Söz konusu kaynaklar arkeolojik sit alanları içerisinde yer aldığı için tesis yatırımları için uygun değildir. Ancak Kaynakların kuzeyinde Bodrium Tatil Köyü olarak kullanılan devre mülk sitesinde 57 metrede 28 derece sıcaklık ve 20 l/s debiye sahip sıcak su bulunmuştur. Bodrium Tatil köyü tesisi kısmen tamamlanmakla birlikte uzun zamandan beri atıl kalmıştır. Ayrıca Kiyıkışlacık mahallesinin çevresinde atıl kalan başka büyük ölçekli otel yatırımları mevcuttur. Kiyıkışlacık Ekoturizm Alanının çevresinde; Uzunyuva Hekatomnos Anıt Mezarı, lasos Harabeleri, Beçin Kalesi, Euromos Antik Kenti, Çomakdağı Köyü, Uyku Vadisi-Gökçeler Mağarası, Tuzla Sulak Alanı, Bafa Gölü gibi önemli birçok tarihi, kültürel ve doğal turizm destinasyonları mevcuttur. Söz konusu turizm destinasyonları, termal kaynakları ve ulaşım kolaylığı açısından değerlendirildiğinde Kiyıkışlacık Ekoturizm Alanının önemli bir geriatri turizm merkezi olabileceği değerlendirilmektedir. Yeni tesis yatırımı yapılması yerine mevcut atıl turizm tesislerinin tamamlanarak geriatri turizmi yatırımına dönüştürülmesi önerilmektedir.

3.1.3. Bozhöyük(Yatağan)

Yatağan ilçesine bağlı Bozhöyük mahallesi; Menteşe ilçe merkezinden 37 km ve Milas- Bodrum Havalimanından 55 km uzaklıktadır. Bozhöyük mahallesi, geleneksel ev mimarisini ve yerel kültürünü koruduğu için dizi çekimlerinin yaygın olarak yapıldığı gelişen bir turizm destinasyonudur. Dizi çekimlerinden sonra düzenli olarak yerli turist Bozhöyük mahallesini ziyaret etmektedir. Ayrıca çevresinde Stratonikeia antik kenti, Ormancı türküsü ile ünlenen Belen Kahvesi, Pınarbaşı gibi birçok turizm destinasyonu yer almaktadır. Bozhöyük termal kaynağı, yerel kültürel değerleri ve doğal güzellikleri ile birlikte Bozhöyük mahallesi ve çevresi ekolojik turizm konseptine göre tasarlanmış turizm yatırımları için uygundur. Yatağan'ın Bozhöyük mahallesi yakınında bulunan jeotermal saha önceki yıllarda kaplıca ve mesire yeri olarak kullanılmıştır. Ancak günümüzde bu sıcak su kaynağı kurumuş olup, söz konusu saha mesire yeri özelliğini yitirmiştir. Sahada bulunan bir adet sondaj kuyusundan çıkarılan su özel bir firma tarafından maden suyu imalatı için kullanılmıştır. Sondaj kuyusu 1990 yılında MTA tarafından açılmış olup derinliği 198 metre, su debisi 22 L/s'dir. Sondaj kuyusundan karbondioksit çıkışı olduğu bilinmektedir. Bozhöyük jeotermal kaynağı Muğla Büyükşehir Belediyesi'ne ait olup su sıcaklığı 33 derece, toplam çözünmüş madde miktarı 2299mg/l ve su debisi 22 l/s değerlerine sahiptir. Kimyasal analiz sonuçlarına bakıldığında kalsiyum-bikarbonat ve bor açısından zengindir.

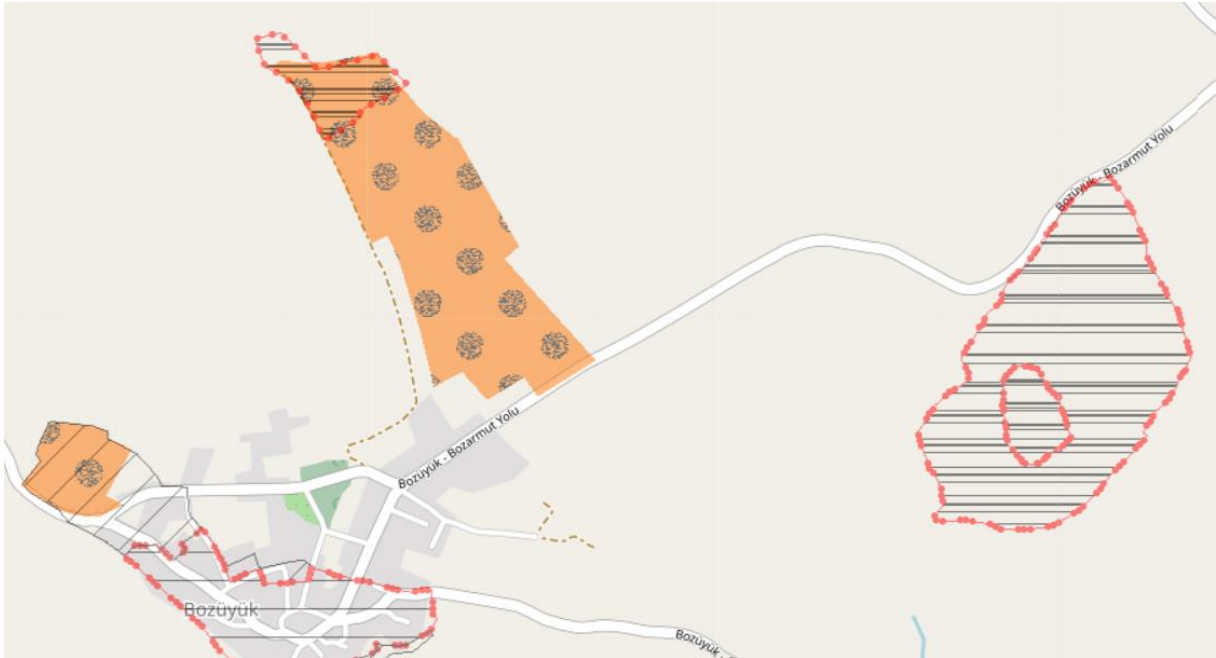


Figure 3 Bozhöyük Turizm Alanı

3.1.4. Ilica ve Kargı(Datça)

2023 Türkiye Turizm Stratejisi'ne göre Datça Eko-turizm kenti olarak belirlenmiştir. Datça; Knidos Antik Kenti, Eski Datça tarihi evleri, taş değirmenler, Karia yürüyüş yolu gibi önemli turizm destinasyonlarına sahiptir. Dağ tırmanışı için Kartallar Vadisi destinasyonunu yabancı turistler ilçeyi 12 ay boyunca ziyaret etmektedir. Datça hava kalitesi ve temizliği açısından Türkiye'de en zengin bölgelerden birisidir. Datça ilçe merkezi sınırında bulunan Ilica jeotermal alanında 5 adet kaynak gözlenmiştir. Bu kaynaklardan Ilica-1 deniz kıyısından 1 l/s'den daha düşük bir debiyle akan bir sıcak su kaynağıdır. Ilica-5 ise Datça şehir merkezine en yakın kaynaktır ve yaklaşık 8 l/s'lik bir debi ve 24,6 derecelik bir sıcaklık ile denize boşalmaktadır. Ayrıca bir özel bir tesisin bitişiğinde termal kaynakların deniz kıyısına yakın tarafına bir set çekilerek oluşturulan gölet bulunmaktadır. Özetle çeşitli büyüklükteki jeotermal kaynaklar göletin tabanından kaynamaktadır. Göletin denize deşarj olduğu oluktan alınan örneklerle göre(Ilica-2) suyun sıcaklığı 18 derece olup debisi 57 l/s'dir. Ilica kaynaklarının toplam çözünmüş madde miktarları 10.000 ile 37.000 mg/l arasında değişmektedir. Ayrıca Datça'nın 3 km güneyinde Kargı Koyu'nun kıyısında debisi 10 l/s'nin üzerinde ve sıcaklığı 20,5 derece olan bir kaynak bulunmaktadır(Kargı-3). Bu kaynak bir dönem Datça'nın su ihtiyacını karşılamak üzere kullanılmış ancak daha sonra tuzlanma olunca kullanılmaktan vazgeçmiştir. Datça'nın Bodrum ve Dalaman havalimanlarına uzak olması ve hastane kapasitesinin istenilen nitelikte olmamasından dolayı acil tıbbi müdahalelerin gerekebileceği geriatri turizmi için risklidir. Datça'daki mevcut jeotermal kaynakların ekolojik turizm, yat turizmi ve spor turizmi ile bütünleşik olarak sağlıklı yaşam konseptiyle pazarlanması mümkündür. Datça'da söz konusu turizm türlerine göre planlanmış butik otel yatırımları önerilmektedir.

3.1.5. Sultaniye-Delibey-Kelgirme(Köyceğiz)

Koyceğiz ve Dalyan bölgesi; ekolojik turizm ve wellness turizmi için Muğla'daki en uygun destinasyonlar arasında yer almaktadır. Kaunos Antik Kenti, İztuzu Plajı, Köyceğiz Gölü, Dalyan Deltası, Sultaniye Kaplıcası, çamur banyoları, Çandır Organik Köy alanı, Sığla ağaçları(relük endemik), Yuvarlak Çay, EcoTrail bisiklet ve yürüyüş rotaları gibi ulusal ve uluslararası çapta tanınan turistik değerlere sahiptir. Köyceğiz Belediyesi tarafından işletilen Sultaniye kaplıcalarının bulunduğu alan 200 Eman değeriyle Türkiye'nin en zengin radyoaktif jeotermal kaynağıdır. Muğla il sınırları içindeki en önemli jeotermal alan burasıdır. Köyceğiz gölünün güneybatı kıyılarındaki Sultaniye kaplıcalarında bulunan 3 adet doğal çıkış(Sultaniye 1-2-3) geçmişte Kaunos medeniyeti tarafından kullanılmakla beraber günümüzde de romatizmal, ortopedik ve cilt hastalıklarına iyi gelmesiyle ulusal çapta bilinen jeotermal alandır. Ayrıca Kelgirme kaplıcasının 500 metre kuzeyinde , yine Dalyan boğazı kıyısında özel bir firmanın işlettiği çamur banyosu hizmeti veren bir tesis mevcuttur. Köyceğiz bölgesinin ÖÇK sınırları içerisinde olmasından dolayı termal tesis yatırımları yapılamamaktadır. Ancak Dalyan ve

Köyceğiz’de butik otel yatırımları yapılarak Köyceğiz bölgesindeki termal kaynak ve çamur havuzları günübirlik tekne ziyaretleri ile turistlere sunulabilecektir. Köyceğiz ve Dalyan şehir merkezlerinde yerleşik yabancı turistler yaşamaktadır. Yerel ve ulusal çapta geriatri turizmi için herhangi bir tanıtım ve yatırım yapılmamasına rağmen özellikle emekli İngiliz ve Rus turistlerin tercih ettiği Köyceğiz ve Dalyan’ın önemli bir geriatri ve wellness turizm potansiyeli taşıdığı görülmektedir.

3.1.6. Girmeler(Seydikemer)

Girmeler jeotermal kaynağı; Saklıkent Kanyonu, Tlos Antik Kenti, Eşen Vadisi gibi turizm destinasyonlarının geçiş güzergahında yer almaktadır. Tarım ve hayvancılık üretiminin yoğun şekilde yapıldığı Eşen çayının çevresinde gastronomi ve kültür turizmi ekseninde wellness turizmi hizmetleri verilmesi mümkündür. Fethiye ilçe merkezinin yaklaşık 20 km güneydoğusundaki Girmeler köyü(eski adıyla Gebeler) yakınında bulunan jeotermal kaynaklar 3 adet mağaradan çıkış yapmaktadır. Bu üç mağaradan sadece bir tanesi kaplıca olarak kullanılmıştır. Bu kaynaklar etrafında Büyükşehir yasasından önce Girmeler köy muhtarlığının işletmesinde olan 50 odalı ve klasik kaplıca mimarisine göre yapılmış bir tesis faaliyet göstermekteydi. Günümüzde ise Muğla Büyükşehir Belediyesine ait olan tesis alanı arkeolojik sit bölgesinde kaldığı için işletilememektedir. Ancak tesisin kuzeyinde yer alan bölge turizm alanı(turuncu alan) olarak ilan edilmiş olup turizm alanının büyük bölümü arkeolojik sit içerisinde değildir. Jeotermal suyun sıcaklığı 36 derece olarak ölçülmüş olup yöre halkı tarafından hamile kalamayan kadınların suya girmesinden sonra gebe kaldıklarına inanılmaktadır. Köyün eski adının Gebeler olmasının nedenin bu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kaynakların 100 metre batısında firmaya ait olan başka bir sondaj kuyusu bulunmaktadır.



Figure 4. Girmeler Kaplıcası Turizm Alanı

3.1.7. Dalaman ve Ortaca

Dalaman ve çevresi jeotermal kaynaklar açısından oldukça zengin bir bölgedir. Göcek körfezi, Sarsala Koyu, Köyceğiz Gölü, Dalaman Çayı Rafting Alanı gibi birçok doğal güzelliğe sahip olup ekolojik turizm ve wellness turizmi elverişli bir destinasyondur. Sarıgerme turizm alanında uluslararası çapta tanınan 5 yıldızlı marka oteller faaliyet göstermekte ve bazı oteller golf turizmi hizmeti vermektedir. Ayrıca Uluslararası Dalaman Havalimanı ile yurtdışından gelen ziyaretçilere doğrudan uçuş imkanı sağlamaktadır. Musalar kaynağı(Ortaca) Güzeyurt köyünün 2,5 km batısında Musa Dağı'nın eteğindeki bir mağaradan çıkış yapan bir kaynaktır. Suyun debisi 100 l/s'nin üstündedir ve sıcaklığı 25,8 derece olarak ölçülmüştür. Kaynağın yakınlarında bir girişimci tesis yatırımına başlamış ancak işletmeye açmamıştır. Çürükardı kaynağı Çürük dağının ardında olduğu için bu ismi almıştır. Kaynak önceki yıllarda Fevziye köyü tarafında işletilmiştir. Musalar kaynağının 3,5 km güneydoğusunda yer almaktadır. Bu kaynağın 250 metre güneydoğusunda MTA'nın yaptırdığı bir sondaj kuyusu bulunmaktadır. Kaynaklardan kabarcıklar halinde bir gaz çıkışı gözlenmemesine rağmen yoğun koku hissedilmektedir.2000 yılında faaliyete geçen Thermemaris Otel Muğla'nın ilk termal otelidir. Yabancı turistlere yönelik hizmet veren otelin 2019 yılında Hong Kong China-Turkey Investment Group tarafından devralınmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Dalaman Belediyesi tarafından 2015 yılı Alternatif Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında T.C. GEKA'ya başvurusu yapılan "Dalaman Kapukargın Termal Su Kaynağı Projesi" destek almaya hak kazanmıştır. Dalaman ilçesinin Kapukargın Köyü yakınlarındaki Kükürtlü Pınar diye adlandırılan yerde doğal yollardan çıkan jeotermal kaynağın kullanımı için tesis yatırımına başlanmış olup kısmen tamamlanmıştır.

Görüldüğü üzere Söz konusu avantajlarından dolayı Dalaman bölgesinde Münih'teki BadFussing termal ve sağlık kompleksi gibi marka değere sahip, termal, sağlık, kültür ve sanatsal etkinliklerin birlikte verildiği bir termal alan oluşturulması mümkündür. Yatırımların planlanmasında ise ÖÇK, Doğal Sit ve Arkeolojik Sit gibi korunan alanların kısıtlamaları dikkate alınarak yatırım yeri ve türünün belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Dalaman termal kaynakları ile Göcek turizm bölgesine yakın olan Dalaman ilçesine bağlı Karacağaç mahallesindeki Turizm Alanı, yatırımlar için bakir bir alandır. ÖÇK ve doğal sit gibi koruma bölgelerinin içerisinde yer almayan Karacağaç Turizm Alanı yaklaşık 1300 dönüm alan büyüklüğü ile Geriatri ve Sağlık Turizmleri yatırımları için uygun bir yerdir. Ayrıca Kapukargın mahallesi civarında Turizm Alanı ve Eko Turizm Alanı olarak belirlenen iki ayrı yatırım yeri mevcuttur. Gürköy mahallesi civarında ise Turizm amaçlı Karma Kullanım Alanı olarak belirlenen yatırım yeri vardır.

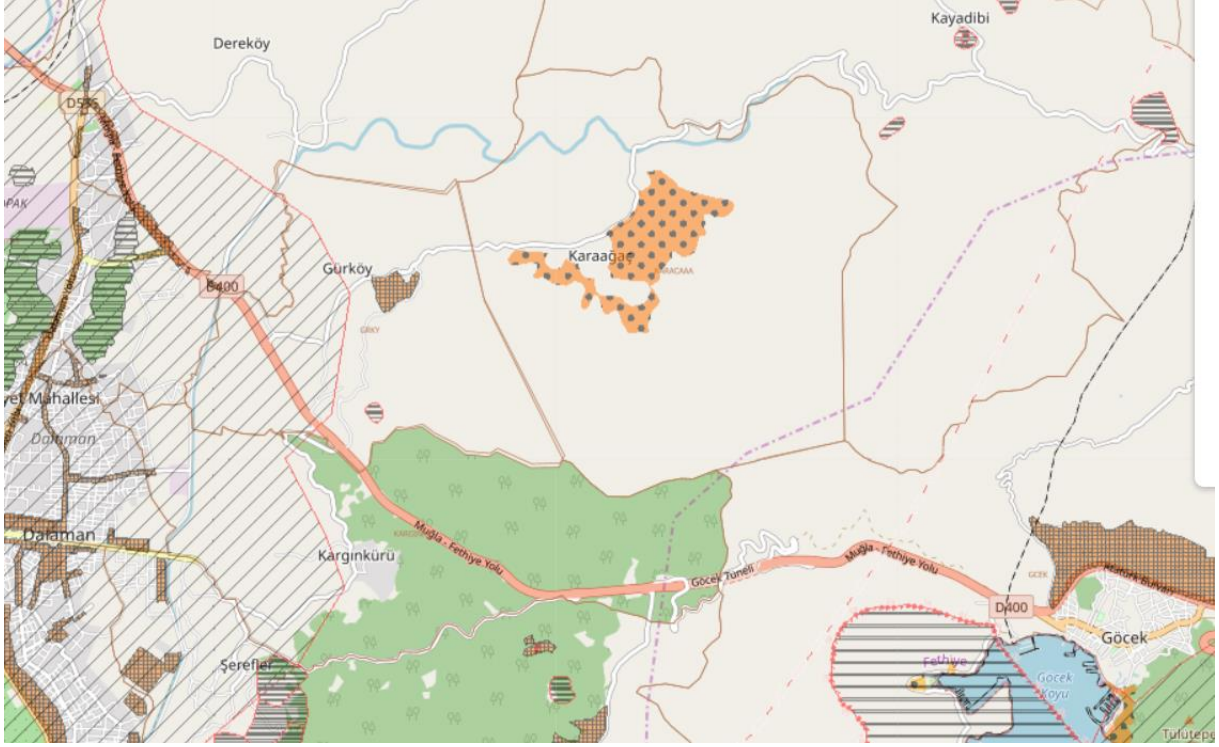


Figure 5 Karaağaç Turizm Alanı

3.2. EKOTURİZM YATIRIM OLANAKLARI

Muğla'nın kıyı bölgelerinde yer alan Bodrum, Fethiye, Marmaris ilçeleri kitle turizmi için önemli turizm destinasyonlarıdır. Ancak Muğla il geneline bakıldığında kitle turizminin olumsuz etkilerinden korunmuş ve dolayısıyla ekolojik turizm açısından büyük potansiyele sahip bir çok alan mevcuttur. Muğla, Akdeniz ve Ege denizine toplam 1480 km uzunluğa sahip kıyısı bulunan, topraklarının %67'si orman olan, orman varlığı en yüksek illerimizden biridir. Muğla'nın yüz ölçümünün %22'sini özel çevre koruma bölgeleri oluşturmaktadır. Muğla Orman Bölge Müdürlüğüne ait 8 tabiat parkı ve 73 mesire yeri ile av turizmine uygun Köyceğiz ve Yılanlı-Çakmak Yaban Hayatı Geliştirme sahaları mevcuttur. Dalış turizmi açısından Türkiye'nin önemli bölgelerinden olan Marmaris, Bodrum, Fethiye ve yakın çevresinde günübirlik gidilebilecek 52 dalış noktası vardır. Akyaka'da kitesüf, Fethiye Babadağ'da yamaç paraşütü, Karya ve Likya antik yollarında trekking, Dalaman Çayında rafting gibi uluslararası çapta bilinen önemli spor turizm aktiviteleri yapılmaktadır.

Tablo 2. Muğla'nın Önemli Ekolojik Turizm Destinasyonları

Ekolojik Turizm Türü	Turizm Destinasyonları
Bisiklet Turizmi	Marmaris Bisiklet Rotaları(www.marmarisbisikletrotalari.com), EcoTrail Bisiklet Rotaları (www.theecotrails.com.tr), Gökova Bisiklet Rotası (gokovabisiklet.com)
Trekking Turizmi	Karia Yolu-850 km(www.kariayolu.com), Likya Yolu-535 km(www.likyayolu.org), EcoTrail Trekking Rotaları(www.theecotrails.com.tr), Bodrum Leleg Yolu
Dağcılık Turizmi	Kartallar Vadisi Kaya Tırmanışı(Datça), Sandras Dağı(Köyceğiz), Eren Dağı (Seydikemer)
Su Sporları Turizmi	Dalaman Çayı(Rafting) , Köyceğiz Gölü(Kano), Ula Akçapınar(Kano), Gökova Körfezi (Kitesürf ve Yelken), Seydikemer Eşen Çayı(Kano),
Kültür Turizmi	Bodrum Kalesi ve Su Altı Arkeoloji Müzesi(Bodrum), Knidos Antik Kenti(Datça), Stratonikeia Antik Kenti(Yatağan), Xanthos ve Letton Antik Kenti(Seydikemer), Halikarnas Mozolesi(Bodrum), Euromos Antik Kenti(Milas), Herakleia- Latmos Antik Kenti(Milas), Beçin Kalesi(Milas), Kayaköy(Fethiye),Sedir Adası ve Kleopatra Plajı (Ula), Uzunyuva Hekatomnos Anıt Mezarı(Milas), Kaunos Antik Kenti(Köyceğiz), Çomakdağ Köyü(Milas)
Hava Sporları Turizmi	Fethiye Babadağ Yamaç Paraşüt Pisti
Kamp Turizmi	Katrancı Tabiat Parkı(Fethiye), Çubucak Tabiat Parkı(Marmaris), İnçük Tabiat Parkı (Marmaris), Aktur Kamp Alanı(Datça), Akyaka Orman Kampı(Ula)
Av Turizmi	Köyceğiz Yaban Hayatı Geliştirime Sahası(YHGS), Yılanlı – Çakmak YHGS(Menteşe), Boğaziçi Örnek Avlağı(Fethiye)
Doğa Turizmi	Kelebekler Vadisi(Fethiye), Saklıkent Kanyonu(Seydikemer), Karabağlar Yaylası(Menteşe), Köyceğiz Gölü ve Dalyan Deltası
Etkinlik Turizmi	The Bodrum Cup Yelken Yarışı, Menteşe Beşpınar Yağlı Pehlivan Güreş Festivali(Kavaklıdere), Muğla Yörük Türkmen Şenliği(Menteşe), Dünya Ralli Şampiyonası(Marmaris), Milas Zeytin Hasat Şenliği, Nif Kiraz Festivali(Fethiye), Datça Badem Çiçeği Festivali, Uluslararası Fethiye Ölüdeniz Hava Oyunları Festivali
Su Altı Turizmi	Marmaris: Sarı Mehmet Burnu, Keçi Adası Feneri, İnce Burun Feneri, Hayıtlı Burun, Yazih Kaya, Baca Mağarası, Aksu Koyu, Kütük Burnu, Kadirga Koyu

	Fethiye: Kızıl ada Feneri, Dalyan Koyu, Üç Tüneller, Baracuda Resifi, Afkule, Piramit, Soğuk Mağara, Fok Mağarası, Amphora, Şahin Burnu, Akvaryum Koyu, Tüneller, Karides Kovuğu, Balaban Adası, İblis Burnu, Turgut'un Yeri, Aqua Point, Sarıyarlar, Kızıl Ada Kanyonu, Bodrum: Büyük Bango, Küçük Bango, Kargı Adası, Köçek Adası, Karaada-Kaçakçı Koyu, Karaada-Delikli Mağara, Karaada-Aksona Burnu, Yassıkaya Adası, Orak Ada-Burun,
Mağara turizmi	Fok Mağarası(Bodrum), Gebeler Mağarası(Seydikemer), Uyku Vadisi ve Gökçeler Mağarası(Milas), Yerküpe Yaylası ve Mağarası(Kavaklıdere), Nimara Mağarası(Marmaris)
Botanik ve Doğa Gözlem Turizmi	<u>Önemli Biyoçeşitlilik Değerleri:</u> Sığla Ağacı(Köyceğiz, Relik endemik), Karakulak, Akdeniz Foku, Göcek Kara Semenderi, Caretta Caretta(Dalyan İztuzu Kumsalı) , Nil kaplumbağası, Datça Hurması <u>Kuş Gözlemciliği İçin Uygun Destinasyonlar:</u> Dalaman Sulak Alanları(Dalaman), Dalyan Sulak Alan Ekosistemi(Ortaca), Köyceğiz Gölü Sulak Alanı, Metruk Tuzla Sulak Alanı(Bodrum), Girdev Gölü Sulak Alanı(Fethiye) , Gököy Sulak Alanı(Bodrum), Güllük Deltası Sulak Alanı(Milas), Bafa Gölü Sulak Alanı(Milas)

Tablo 3'te görüldüğü üzere Muğla il genelinde ekolojik turizm konusunda birçok destinasyon mevcuttur. Ancak ekolojik turizm tesislerinin sayısı ve yayılışı destinasyon zenginliğine göre çok düşüktür. Ekolojik turizm tesislerinin büyük bölümü Fethiye ilçesinin Faralya, Kabak Koyu ve Yanıklar köyü civarında yoğunlaşmıştır. Ayrıca Göcek, Datça ve Marmaris'te yoga, kamping hizmetleri vererek ekolojik turizm konusunda uzmanlaşan tesisler mevcuttur.

Tablo 3. Ekolojik Turizm Yapan Konaklama Tesisleri

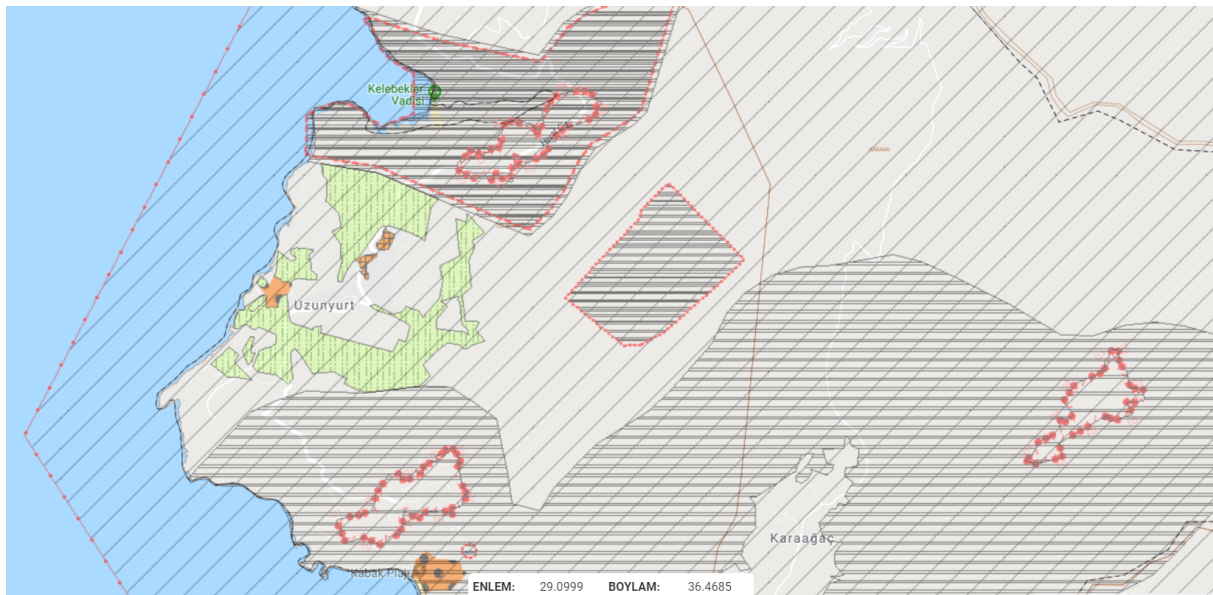
İLÇE	ADET
Fethiye	20
Datça	6
Ortaca	3
Marmaris	2
Milas	2
Bodrum	2

Kaynak: KASALAK, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi(2016)

Muğla’da ekolojik turizm tesis yatırımlarının istenilen seviyede yapılamamasının en önemli sebeplerinden birisi yatırımcıların genellikle ÖÇK ve Doğal Sit gibi korunan alanlarda tesisleşmeye çalışmasıdır. Ancak ekolojik turizm tesislerinin, kıyı bölgelerinden uzak yerel kültürün yaşatıldığı kırsal alanlarda yapılması mümkündür. Yatırım yeri seçimi ve sonrasında tesisleşme için gerekli izinlerin alınması sürecinde sorunlarla karşılaşılması için; Muğla Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/25.000 Nazım İmar Planına göre turizm alanı ve ekolojik turizm alanı ilan edilmiş alanlar içerisinde ÖÇK, Doğal Sit ve Arkeolojik Sit gibi korunan alanlar içerisinde yer almayan bölgeler aşağıda anlatılmaktadır.

3.2.1. Faralya Eko Turizm Alanı(Fethiye)

Fethiye ilçesinin Uzunyurt mahallesinde yer alan ve genellikle Faralya olarak bilinen bölge Eko Turizm alanı(yeşil işaretli alan) ilan edilmiştir. Eko turizm alanı ilan edilmiş bölge, korunan alan niteliğinden çıkarılmıştır. Ayrıca, Uzunyurt ve Karaağaç köylerinde “Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü kullanım Alanı” olarak belirlenen alanlarda Koruma amaçlı imar planına uygun olması koşuluyla turizm tesisleri yapılabilecektir. Faralya ve civarı Muğla’nın eko turizm yatırımları konusunda öne çıkan bölgesidir. Muğla’daki konaklamalı eko turizm tesislerinin yarısından fazlası Faralya bölgesindedir. Ölüdeniz ve Babadağ yamaç paraşüt alanı, Kelebekler Vadisi, Kayaköy, Kabak Koyu gibi önemli turizm destinasyonlarının yakınında yer alan Faralya bölgesinde bungalow, kamping ve yoga kampı gibi konaklama imkanları sağlanmaktadır. Her yıl düzenlenen Likya Yolu Ultra Maratonunun geçiş istikametinde yer alan Faralya bölgesi Ölüdeniz-Patara hattında yürüyüş yapmak isteyenler için tercih edilen bir konaklama noktasıdır. Özellikle eylül-ekim ve nisan-mayıs aylarını kapsayan düşük sezonda Alman, Hollandalı ve Avusturyalı ağırlıklı olmak üzere Likya yürüyüş yolunu kullanmak isteyen yabancı turistler Faralya bölgesinde konaklamaktadır. Yaz döneminde ise yerli turistler Faralya’yı konaklamalı ve günübirlik olarak ziyaret etmektedir. Özetle Faralya bölgesinde turizm 7-8 aylık dönemde yapılabilmektedir.



3.2.2. Eren Dağı Kayak Merkezi Turizm Alanı(Seydikemer)

Seydikemer İlçesinin Seki mahallesinin güneyinde yer alan Eren Dağı Kayak Merkezi 2863 metre yükseklikte yer alan ve kasım ile mayıs ayları arasında kayak yapılabilen Muğla'nın ilk ve tek kayak merkezidir. Kayak merkezinin alanı 10.040 hektarlık geniş bir alanı kaplamakta ve 800, 1000, 1500 metre uzunluğunda üç kayak pisti mevcuttur. 1996 yılında Muğla İl Özel İdaresi tarafından kayak tesisi için çalışmalara başlatılmıştır. 2001 yılında French Neige International uzmanlarınca etüt çalışması yapılmıştır. Bölge 2005 yılında "Kış Sporları Turizmi Merkezi" ilan edilerek 49 yıllığına İl Özel İdaresine tahsis edilmiştir. İl Özel idaresi tarafından trafo, enerji nakil hattı, su ishale hattı, depo ve yol, dağ evi gibi altyapı ve üst yapı çalışmaları tamamlandıktan sonra 2009 yılında özel bir firmaya ihale ile 10 yıllığına kiralanmıştır. Firma tarafından telesijej sistemi kurulmasına rağmen tesis işletilememiştir. Kırsal turizm için önemli potansiyel barındıran Seki mahallesi ile doğal yaşam gözlemciliği ve için önemli bir destinasyon olan Girdev Gölü yakın olan Eren Dağı Kayak Merkezi; kayak turizmi ve yayla turizmine yönelik konaklama ve diğer hizmet sektörleri için yatırım imkanlarına sahiptir. Otel yatırımları yapılması halinde kış döneminde kayak turizmi, yaz döneminde ise Girdev Gölü ve Seki mahallesini içine alacak şekilde yayla turizmi yapılabilmesi mümkündür. Ayrıca Seki ovasında yer alan bölgede futbol yaz kampı veya golf turizmi için altyapı yatırımlarını tamamlayıcı şekilde yaz döneminde konaklama hizmeti verilebilecektir. Fethiye Eren Dağı Kayak Merkezi'ne yapılacak olan otel yatırımlarının en büyük avantajı 12 ay boyunca ziyaretçilere hizmet verebilecek bir konumda olmasıdır. Fethiye Eren Dağı Kayak Merkezi'nin bulunduğu " Kış Sporları Turizm Merkezi" alanı aşağıdaki şekilde turuncu ile gösterilmiştir.

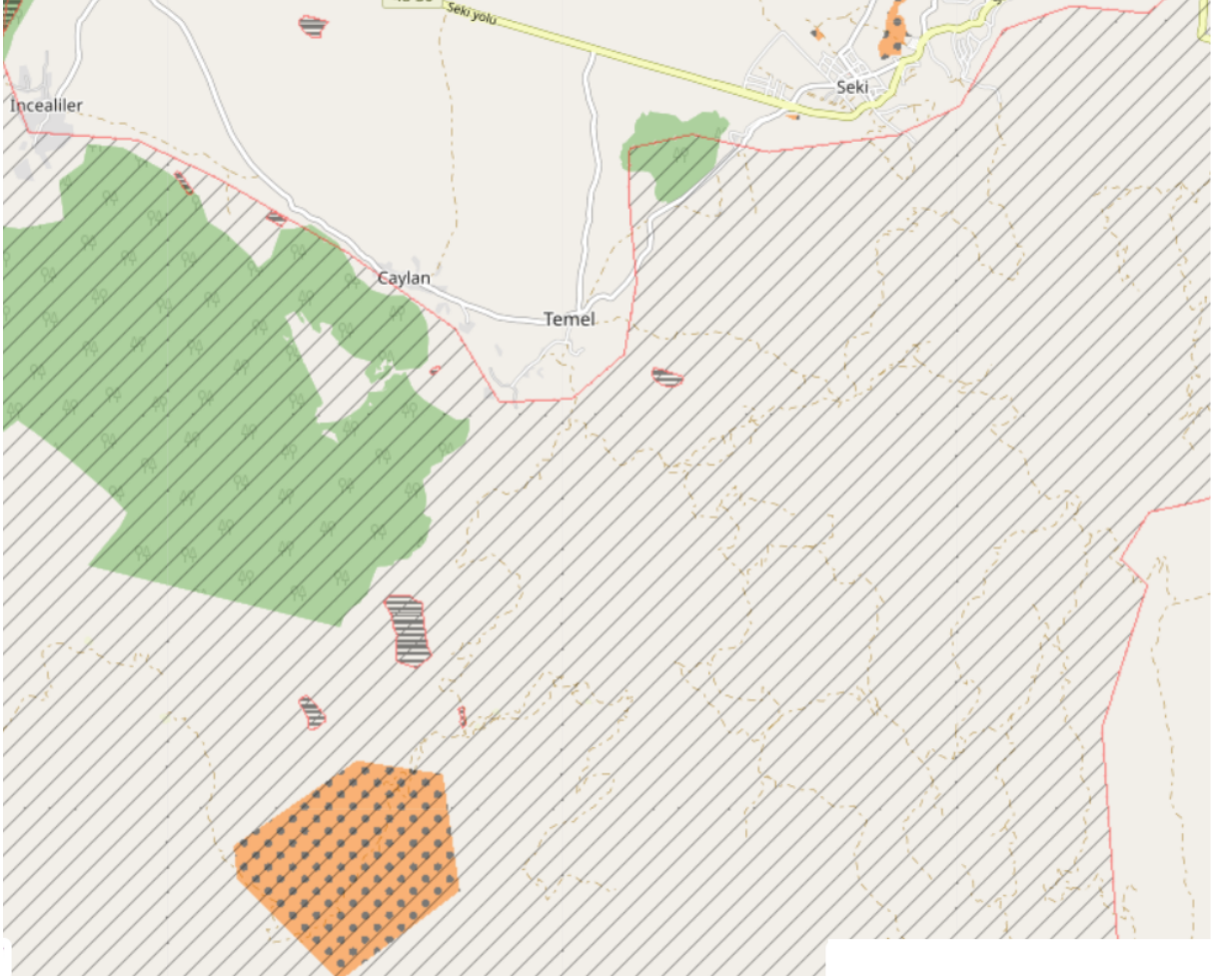


Figure 7 Fethiye Eren Dağı Kayak Merkezi Turizm Alanı

3.2.3. Seki Turizm Alanı(Seydikemer)

Seydikemer ilçesi sınırlarında yer alan Seki Yaylası, Fethiye ilçesinin yaz sayfiyesi olma özelliğini günümüzde de korumaktadır. Seki Yaylası'nda, kışlar uzun ve şiddetli geçmekte olup kış döneminde yağan kar ile ilkbahar ve sonbahar aylarında görülen yoğun yağış sayesinde yayla ot ve su kaynakları açısından zengindir. Dalaman Çayından sonra Muğla'nın ikinci büyük akarsuyu olan Eşen Çayı Seki Yaylasının içerisinden geçmektedir. Seki yaylası, topraklarının genişliği, yaz aylarındaki serin havası ve elverişli ulaşım koşulları sahip olan; Girdev Gölü, Fethiye Eren Dağı Kayak Merkezi ve Oinoanda Antik Kenti gibi turizm destinasyonlarına yakın olan Seki bölgesi yayla turizmi ile futbol yaz kampı ve golf turizmini kapsayan spor turizmi için elverişli bir noktadır. Önceki dönemlerde doğal çim altyapısına sahip Seki yaylası Fethiye Spor kulübü tarafından yaz kampı olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise doğal çime sahip alanlarda yağlı güreş etkinlikleri düzenlenmektedir. Seydikemer Belediyesi tarafından söz konusu alanın spor etkinliklerine uygun şekilde kullanılabilmesine yönelik yatırımlara yönelik imar çalışmalarına devam edilmektedir. Ancak Seki yaylasında, spor kulüplerine yönelik yaz kampı hizmeti verilebilmesi için öncelikle sporculara yönelik konaklama tesislerinin yapılması

gerekmektedir. Bu kapsamda Seki mahallesine 17 km uzaklıkta olan Eren Dağı Kayak Merkezine yapılan konaklama tesislerinin kış döneminde kayak sporcuları için yaz döneminde ise futbol spor kulüplerinin hizmetine sunulması önerilmektedir. Bu sayede, diğer kayak merkezlerinde olduğu gibi konaklama tesislerinin hizmete açık olduğu zaman aralığı kış dönemi ile sınırlandırılmamış olacaktır. Ayrıca talep olması halinde futbol yaz kamplarına yönelik konaklama tesislerinin Seki mahallesinde yapılması mümkündür. Seki mahallesi sınırları içerisinde turizm alanı olarak belirlenen bölge aşağıdaki şekilde turuncu ile gösterilmiştir.



Figure 8 Seki Turizm Alanı

3.2.4. Genel Eko Turizm Yatırımları

Turizm Alanı veya Ekolojik Turizm Alanı olarak ilan edilmemiş alanlarda da, gerekli kriterlerin sağlanması halinde Eko Turizm yatırımları yapılabilmektedir. Özellikle Muğla'nın yüzölçümünün %67'sini kaplayan ormanlık bölgelerde macera parkı, apiturizm tesisi, kamping, yoga kampı gibi konaklamalı veya günübirlik tesisler yapılması önerilmektedir. Orman Genel Müdürlüğü tarafından ormanlık alanların konaklamalı veya günübirlik mesire yeri olarak kullanılmasına izin verilebilmesi için söz konusu tesisin ziyaretçi potansiyeline sahip olması, çok katlı olmaması, doğa ile uyumlu yapı ve tesislere sahip olması gerekmektedir. Ayrıca söz konusu alanlar ÖÇK, Doğal Sit, Arkeolojik Sit gibi korunan alanların sınırları içerisinde yer almamalıdır.

Macera parkı yatırımları için önerilen bölgeler Fethiye, Seydikemer, Ula, Köyceğiz ve Dalaman ilçelerinin kıyı bölgelerinden uzak ve turizm destinasyon noktalarına yakın alanlardır. Macera parkı yatırımlarının kurumsal organizasyonlar için outdoor eğitim ve engel parkurları, oryantiring parkurları

ve dağ bisikleti parkurlarını içerecek şekilde planlanması ve turizm amaçlı sportif faaliyet belgesinin alınması önerilmektedir. Muğla'da mevcut durumda Fethiye'de özel bir firmanın işlettiği macera parkı tesisi ve Ula Gölet'inde yapımı devam eden macera parkı yatırımı vardır. Çin'in Zhejiang televizyonunun 24 saat isimli Survivor yarışma programının çekimlerinin Fethiye'nin Babadağ, Ölüdeniz, Kayaköy, Çalış, Göcek 12 Adalar ve Üzümlü gibi turizm destinasyonlarında yapılması, macera parkı turizmi açısından Muğla'nın cazibesini göstermektedir.

Sağlık turizmi kapsamında değerlendirilen Apiturizm (Apiterapi); arının kendisi ve arıdan elde edilen polen, propolis, arı zehri gibi ürünlerin insan sağlığını korumak veya tedavi etmek amacıyla kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Apiturizm yatırımı ve tanıtımı konusunda Slovenya, Polonya, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Ukrayna ve İspanya dinamik bir şekilde gelişim göstermiştir. Türkiye'de ise arı zehri tedavisi gibi Apiterapi sağlık uygulamaları bazı hastanelerin özel departmanlarında uygulanmaktadır. Tamamlayıcı tedaviler arasında yer alan Apiterapi uygulamaları Sağlık Bakanlığı tarafından onaylı bir Apiterapi Ünitesi veya Apiterapi Uygulama Merkezinde, Apiterapi Uzmanlığı sertifikalı tabip tarafından yapılabilmektedir. Ancak yurtdışındaki uygulamalarda olduğu gibi ziyaretçilerin arı kovanlarını gözleyebilecekleri, arı havası ve arı sesi tedavi odalarına sahip, arı masajı gibi wellness uygulamalarının yapılacağı apiturizm tesisleri yapılabilmektedir. Koloni sayısı ile çam balı üretimi bakımından lider ve zengin flora çeşitliliğine sahip olan Muğla, apiturizm tesis yatırımları için en uygun yerdir. Apiterapi tesislerinin ise ziyaretçi potansiyeli yüksek, arıcılık sektörü konusunda güçlü olan Ula, Köyceğiz veya Marmaris ilçelerinin kırsal bölgelerde yapılması önerilmektedir.

3.3. EKO TURİZM YATIRIMLARI İÇİN İZLENECEK ADIMLAR

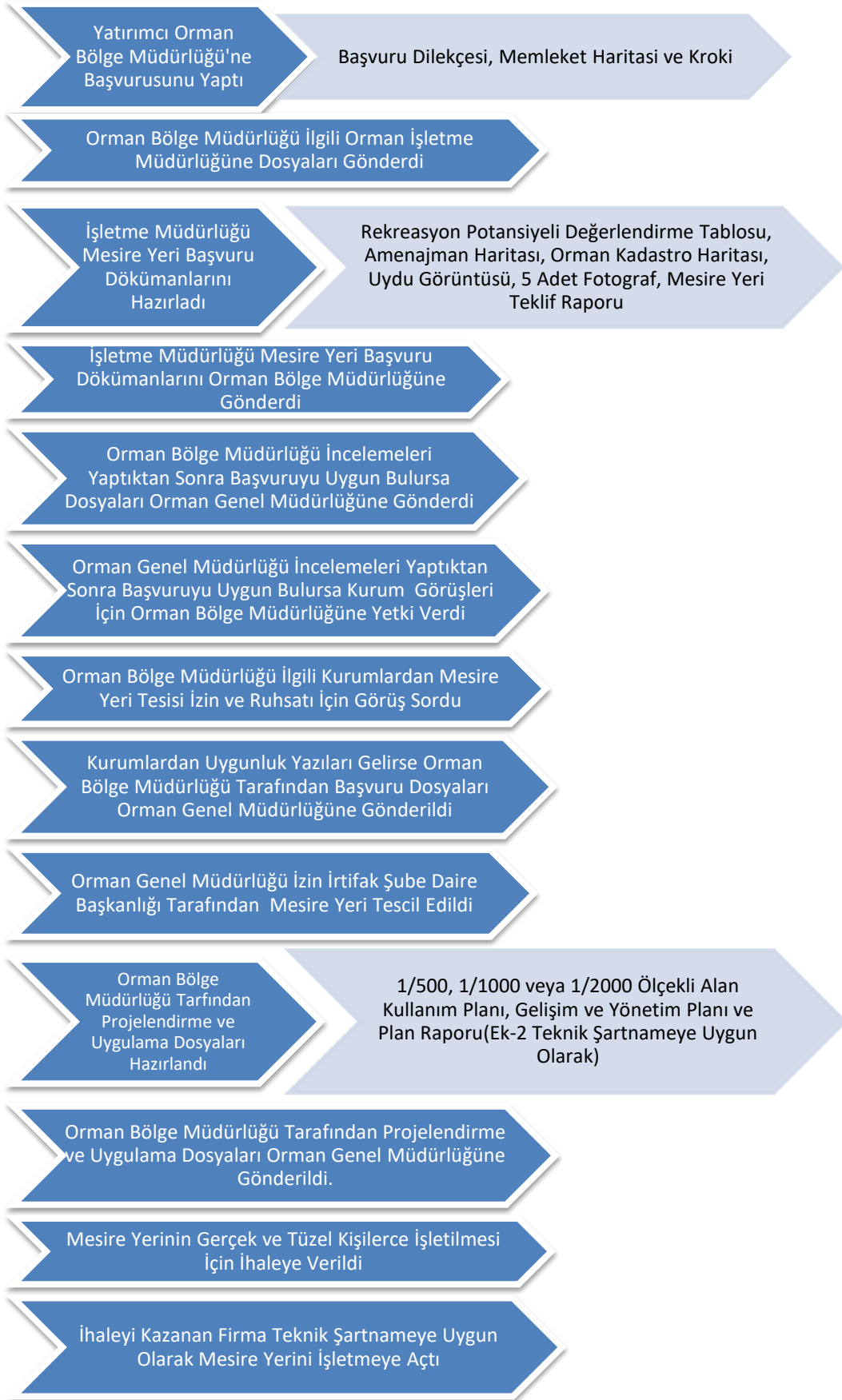
Kamping, Apiterapi Merkezi, Macera parkı gibi yatırımlar; Orman Genel Müdürlüğü'nden gerekli izinlerin alınması halinde, Mesire Yeri kapsamında ormanlık alanlarda yapılabilir. Bu bölümde Mesire Yeri tahsisi yapılabilmesi için aranan nitelikler ile izin-ruhsat süreçleri hakkında bilgi verilecektir. Yatırımcı tarafından Mesire Yeri için alan araştırması yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan birisi söz konusu alanın için turistik cazibesinin olmasıdır. Projelendirme sürecinde ise tesislerin, doğa ile uyumlu olacak ve çok katlı olmayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir. Ayrıca yatırımın türüne ve büyüklüğüne göre Mesire Yeri türü seçilmeli ve ona göre proje hazırlanmalıdır.

A Tipi Mesire Yeri: En az 20 dönüm ve en fazla 500 dönüm alan büyüklüğüne ve yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip günübirlik veya konaklamalı tesisler

B Tipi Mesire Yeri: En az 20 dönüm ve en fazla 500 dönüm alan büyüklüğüne ve yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip günübirlik tesisler

C Tipi Mesire Yeri: En az 10 dönüm ve en fazla 100 dönüm alan büyüklüğüne ve düşük veya orta ziyaretçi potansiyeline sahip günübirlik tesisler

MESİRE YERİ BAŞVURU İŞ AKIŞ DİYAGRAMI



3.4. ALTERNATİF TURİZM YATIRIMLARINA YÖNELİK DESTEK VE TEŞVİKLER

3.4.1. Tarım ve Orman Bakanlığının Destekleri

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından, Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı kapsamında etaplar halinde Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğler yayınlanmakta ve başvurular alınmaktadır. Bu bölümde 2019 yılında ilan edilen “13. Etap Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ” ile belirtilen başvuru koşulları anlatılmaktadır. Tebliğ içerikleri ilan edilen etaplara göre değişim göstermektedir.

Kırsal ekonomik altyapı yatırımlarına dahil edilen kırsal turizme yönelik olarak; konaklama amaçlı yeni tesis yatırımları desteklenmektedir. Kırsal turizm yatırımları sadece kırsal alanda (31/12/2012 tarihinde TÜİK verilerine göre nüfusu 20 binin altında olan yerleşim yeri) desteklenmektedir. Kırsal turizm yatırımlarına başvuru yapılabilmesi için sabit yatırım projelerine yönelik henüz yapı ruhsatı alınmamış yatırım yerinde temelden yapılacak inşaat ve makine ekipman alımına yönelik proje hazırlanması gerekmektedir.

Destek Kapsamı

Kırsal turizm; Kırsal bölgelerde dağ veya yaylalarda kurulan, konaklama imkânı ile birlikte bulunduğu bölgedeki kırsal hayatı deneyimleme imkânı sağlayan çiftlik evi, köy evi, yayla evi veya dağ tesisleridir. Kırsal Turizm tesisleri; konaklama, yeme-içme tesisleri ve rekreasyon tesislerini içermektedir. Hibe programı ile istihdamın desteklenmesi ve iş faaliyetlerinin geliştirilmesi yoluyla mevcut işlerin korunması, bu şekilde kırsal alanlarda ekonomik faaliyet düzeyinin yükseltilmesi ve kırsal nüfusun azalmasının tersine çevrilmesi amaçlanmalıdır. Hibe kapsamında değerlendirilecek yatırımlar kırsal hayata uygun, özgün ve nitelikli tefriş ve dekorasyona sahip olacak şekilde projelendirilmelidir. Sadece kırsal alanda en az 5, en fazla 25 oda kapasiteli konaklama tesisleri yeni tesis için başvuruda bulunabilirler. Müstakil konut tipi bungalov ev projeleri hibe kapsamında kabul edilmemektedir. Tesisle birlikte restoran, kafe, çocuk parkının projelendirilmesi gerekmektedir. Tesisler nihai ödeme talebine kadar Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik uyarınca belgelendirilmelidir. Tesislerde alınması gerekli izin, ruhsatlar, kısmi turizm işletmesi belgesi veya turizm işletmesi belgesi, işyeri açma ve çalışma belgesi nihai rapor ile birlikte istenmektedir.

Uygun Başvuru Sahipleri

Çiftçi kayıt sistemine veya bakanlığın oluşturduğu diğer kayıt sistemlerine kayıtlı; küçük ve orta ölçekli; şahıs işletmeleri, şirketler, tarımsal amaçlı kooperatifler, birlikler ve üst birlikler

Başvuru Yeri

Başvurular, Tarım ve Orman Bakanlığının web sitesinden online olarak alınmaktadır.

<https://edys.tarim.gov.tr/tarim/onlinebasvuru.aspx>

3.4.2. Güney Ege Kalkınma Ajansının Destekleri

Ajans tarafından proje teklif çağrısı yöntemiyle belirli dönemlerde ilan edilen mali destek programları kapsamında proje başvuruları alınmaktadır. Mali destek programları ilan edildikten sonra her bir program özelinde ve programın içeriği doğrultusunda başvuru rehberleri yayınlanmaktadır. Programın başvuru rehberinde belirtilen amaç ve önceliklere göre hazırlanmış projeler ile başvuru yapılmalıdır. Ajans tarafından ilan edilen mali destek programlarına yönelik ücretsiz proje hazırlama eğitimleri düzenlenmektedir. Söz konusu eğitimlerin açıldığı dönemler Ajans sitesinden takip edilerek, eğitim başvurusu web üzerinden yapılmalıdır

Başvuru Yeri

Başvurular, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi web sitesinden online olarak alınmaktadır.

<https://kaysuygulama.sanayi.gov.tr/Kays/Kaysistemci/giris.jsp>

Alternatif Turizme Yönelik İlan Edilen Mali Destek Programları

- 2013 Yılı Alternatif Turizm Mali Destek Programı(Kar Amacı Güden)
- 2013 Yılı Turizm Altyapısı Mali Destek Programı(Kar Amacı Gütmeyen)
- 2015 Yılı Alternatif Turizm Mali Destek Programı(Kar Amacı Güden)
- 2015 Yılı Alternatif Turizm Altyapısı Mali Destek Programı (Kar Amacı Gütmeyen)
- 2018 Yılı Kültür Turizminin Geliştirilmesi Mali Destek Programı (Kar Amacı Gütmeyen)

Destek Oranları

- Kar amacı güden başvuru sahipleri için %50
- Kar amacı gütmeyen başvuru sahipleri için %75

3.4.3. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Yatırım Teşvik Uygulamaları

Turizm yatırım/işletme belgeli özel tesis, yayla evi, dağ evi ve butik otel yatırımları ile 3 yıldız ve üzeri otel yatırımları bölgesel yatırım teşvik kapsamında değerlendirilmektedir. Termal tesis

yatırımları ise bölgesel teşvik uygulamalarında öncelikli yatırım konuları arasında yer almaktadır. Yatırım teşviklerden faydalanabilmek için asgari sabit yatırım tutarının 1 milyon TL olması gerekmektedir.

Başvuru Yeri

Başvurular, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Elektronik Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Bilgi Sistemi web sitesinden online olarak alınmaktadır.

<https://etuys.sanayi.gov.tr/ebelge/>

Teşvik Kapsamı

Tablo 4. Alternatif Turizm Yatırımlarına Yönelik Yatırım Teşvik Unsurları

	Bölgesel Yatırım Teşvik Unsurları	Öncelikli Yatırımlar (Bölge V)
KDV İstisnası	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti	VAR	VAR
Yatırım Yeri Tahsisi	VAR	VAR
Faiz Desteği	YOK	TL: 5 Puan Döviz: 2 Puan Azami:700 Bin TL
Yıllık Vergi İndirim Oranı (%)	50%	80%
Vergi İndirimi Yatırıma Katkı Oranı (%)	15%	40%
Sigorta Primi İşveren His. Desteği Sabit Yatırıma Oranı %	2 YIL %15	7 YIL %35

EK BELGELER

EK-1 Muğla'daki Jeotermal Kaynakların Kimyasal Analizleri

Kaynak Suyunun Adı	İlçe	T(°C)	pH	EC(μS/cm)	Na (mg)	K (mg)	Ca (mg)	Mg (mg)	HCO ₃ (mg)	Cl (mg)	SO ₄ (mg)	SiO ₂ (mg)	NO ₃ (mg)	B (mg)
Bozhöyük	Yatağan	33.3	5.45	2240	145	20	375	57	1419	27	191	44	0.0	5.0
Çürükardı-1	Ortaca	28.7	6.71	23235	3963	213	943	560	860	7873	950	16	1.5	1.9
Çürükardı-2	Ortaca	28.8	6.23	23680	4092	218	912	590	857	8153	978	15	0.0	1.1
Therememaris-1	Dalaman	26.9	6.94	26400	4092	235	708	543	857	8463	1011	16	0.0	2.3
Therememaris-2	Dalaman	26.9	6.54	27050	4188	236	769	583	834	9195	1069	16	0.0	2.2
Therememaris-3	Dalaman	26.9	6.49	26500	4534	265	841	610	828	8935	1044	16	0.0	2.4
Therememaris-4	Dalaman	25.9	5.28	12970	4462	100	469	328	616	3921	464	15	0.0	0.9
Therememaris-5	Dalaman	26.2	5.85	21325	1972	250	822	548	803	6985	849	16	1.9	1.5
Girmeler-1	Seydikemer	36.1	7.38	4150	401	19	365	93	347	708	695	22	0.0	0.8
Girmeler-2	Seydikemer	33.3	7.54	3606	377	18	323	92	334	684	648	20	0.0	0.7
Ilıca-1	Datça	26.5	6.19	56600	9988	570	1502	1504	173	20753	2621	8	12	5.0
Ilıca-2	Datça	18.3	6.93	22000	3525	198	722	578	289	6999	914	8	8.5	1.3
Ilıca-3	Datça	22.2	7.11	17785	2644	144	636	445	295	5335	681	8	5.2	1.0
Ilıca-4	Datça	23.5	7.07	19100	1972	219	684	513	295	6196	823	9	8.3	1.0
Ilıca-5	Datça	24.6	5.68	27750	3593	201	820	689	263	9274	1167	10	14	2.2
Kargı-1	Datça	20.0	7.16	15092	2250	116	562	314	321	4384	579	7.6	9.5	0.8
Kargı-2	Datça	19.2	6.86	3090	335	17	199	48	360	670	85	7.4	1.2	0.0

Kargı-3	Datça	20.5	6.56	8130	1197	68	301	163	315	2567	317	7.7	2.4	0.3
Karahayıt	Milas	33.1	5.57	1920	32	9.6	282	53	552	30	427	60	0.0	0.1
Karaada	Bodrum	29.7	7.53	58200	11383	639	1316	1772	520	24087	2597	11	9.2	5.6
Gümüşlük	Bodrum	26.9	5.32	26730	858	30	4204	1033	128	10214	705	32	8.0	0.0
Kapukargın-1	Dalaman	28.8	6.21	21300	3613	214	889	487	835	7018	842	15	5.2	2.5
Kapukargın-2	Dalaman	27.8	6.25	20.900	3319	188	850	449	854	6408	781	14	10	2.2
Kapukargın-3	Dalaman	27.4	6.17	19500	3313	379	837	406	841	6497	755	14	20	1.8
Kapukarın-4	Dalaman	28.4	6.25	19400	3283	168	873	459	834	6276	767	14	29	1.7
Kıyıkışlacık	Milas	21.0	6.91	14600	2038	110	530	388	424	4190	510	7.4	9.9	0.0
Asın-1	Milas	21.0	6.76	31300	5204	310	594	845	347	10655	1262	7.2	23	0.0
Asın-2	Milas	21.2	6.84	32500	5023	275	594	840	340	10238	1226	6.9	12	2.5
Sultaniye-1	Köyceğiz	19.7	8.66	5950	818	42	255	111	276	1671	228	7	1.0	0.0
Sultaniye-2	Köyceğiz	39.2	5.04	44590	6904	387	1543	877	347	13583	1936	18	8.6	4.6
Sultaniye-3	Köyceğiz	37.0	6.46	38404	6043	335	1436	732	299	12203	1811	17	0.0	3.6
Delibey-1	Köyceğiz	29.9	6.43	16300	2503	140	734	363	353	4997	742	11	12	1.4
Kelgirme	Köyceğiz	36.9	6.39	46616	7808	442	1802	1031	318	15697	2205	16	31	0.0
Delibey-2	Köyceğiz	30.5	6.59	42850	7344	561	1465	907	292	14548	2088	18	21	4.4
Musalar	Ortaca	25.8	6.15	25153	4065	217	851	582	858	7960	943	19	6.7	1.2

KAYNAKLAR

Muğla Orman Bölge Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Muğla İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023

TUSİAD, Sürdürülebilir Turizm, Eylül 2012

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı, Bir Muğla Seyahati, Mehmet Yasin Kartal, 2018

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı, Muğla İş ve Yatırım Ortamı, Mehmet Sert, 2019

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı 2012 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla'nın Jeotermal Kaynakları ve Doğal Mineralli Suların Envanteri Projesi Sonuç Raporu, Nisan 2012

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bafa Gölü Havzasında Toplum Destekli Ekoturizm Faaliyetlerinin Belirlenmesi, Nisan 2015

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla ilinin Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Belirlenmesi Projesi

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı, Yatırım Bilgi Sistemi(YATBİS)

Türkiye'de Termal Sağlık Turizmi, www.satürk.gov.tr, Aralık 2019

Türkiye Kaplıcaları Arama Portalı, <https://kaplica.saglik.gov.tr/>, Aralık 2019

Muğla Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Kurum Görüşmeleri, Aralık 2019

Küresel Sürdürülebilir Turizm Pazarı Raporu, www.businesswire.com, Aralık 2019

Muğla Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, Eren Dağı Kayak Merkezi, <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-158645/eren-dagi-kayak-merkezi.html>

Europarc Federasyonu, Aktif Senyör Turizmi Vaka Analizi, <https://www.europarc.org/case-studies/active-senior-tourism/>

<https://rayhaber.com/2010/01/eren-dagi-kayak-merkezi-hizmete-girdi/>

The Case for Responsible Travel: Trends & Statistics 2019,
https://www.responsibletravel.org/docs/CaseforResponsibleTravel_2019_Web.pdf

<https://globalwellnessinstitute.org/what-is-wellness/what-is-wellness-tourism/>